

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**Кваліфікаційна робота магістра
з теми «ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЗІ
СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
2 курсу, групи SoO1-M23z, факультету
спеціальної освіти, психології і
соціальної роботи
Спеціальності: 016 Спеціальна освіта
Яковченко Аліна Олександрівна

Керівник: Буйняк М. Г., кандидат
психологічних наук, доцент кафедри
спеціальної та інклюзивної освіти
Рецензент: Константинів О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри логопедії та спеціальних
методик

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ	8
1.1. Індивідуальне навчання як форма навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	8
1.2. Особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку.....	12
РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ	25
2.1. Опис методики експериментального дослідження	25
2.2. Аналіз результатів психолого-педагогічного вивчення особливостей індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА).....	28
2.3. Опис досвіду педагогічного патронажу дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА).....	44
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ	56
3.1. Методичні рекомендації для педагогів щодо реалізації індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку.....	56
3.2. Методичні рекомендації для батьків щодо реалізації індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку.....	66
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	733
ДОДАТКИ.....	79

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІП – інтелектуальні порушення;

РСА – розлади спектру аутизму;

МОН України – Міністерство освіти і науки України;

ООП – особливі освітні потреби;

ІРЦ – інклюзивно-ресурсний центр;

ЗЗО – заклад загальної середньої освіти;

ЗНМ – загальний недорозвиток мовлення;

ІПР – індивідуальна програма розвитку.

ВСТУП

На сьогоднішній день проблема організації індивідуальної форми навчання дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) досить часто зустрічається в теорії та практиці сучасної спеціальної педагогіки та психології, логопедії та інших науках. Переважно це пов'язано з тим, що щороку зростає кількість дітей, які за станом здоров'я не можуть відвідувати заклади загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), і тому залишаються вдома та навчаються на індивідуальній формі навчання. Інколи такі діти можуть відвідувати заклад освіти за індивідуальним графіком, окремо від інших учнів. За статистичними даними, за останні 10 років (з 2014 р. по 2024 р.) в Україні значно зросла кількість дітей з ООП, які мають тяжкі порушення опорно-рухового апарату, мовлення, інтелектуальної сфери, зору, слуху, складні (комплексні) порушення розвитку. На нашу думку, основними завданнями майбутніх корекційних педагогів, які навчають дітей з ООП в умовах індивідуального навчання, є корекція порушень психофізичного розвитку за допомогою освітніх програм, адаптованих до кожної дитини, та створення сприятливого психологічного клімату в родині.

Проблему особливостей індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку досліджували багато українських та зарубіжних дослідників, зокрема: Н. Гладких, В. Засенко, Н. Королько, Н. Лещій, С. Лоза, О. Нагорна, І. Орленко, Н. Пахомова, Т. Сак, А. Соколова, В. Тарасун, Л. Ханзерук, О. Чеботарьова, Д. Шульженко та інші. Серед сучасних українських дослідників, які вивчають особливості навчання та виховання дітей зі складними порушеннями, слід назвати: С. Миронова (дослідник у галузі спеціальної педагогіки, який займається питанням освіти дітей зі складними порушеннями); С. Корольова (автор праць із корекційної педагогіки, яка спеціалізується на методах підтримки дітей з порушеннями мовлення та когнітивного розвитку); Л. Сохань (психолог, яка досліджує адаптацію і розвиток дітей із множинними порушеннями, включаючи РСА) тощо.

З огляду на актуальність проблеми навчання дітей зі складними порушеннями розвитку нами було обрано тему кваліфікаційної роботи магістра «Особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку».

Мета дослідження – експериментально дослідити особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку, а саме з інтелектуальними порушеннями (далі – з ІП) та розладами спектру аутизму (далі – з РСА), розробити методичні рекомендації для педагогів і батьків, спрямовані на оптимізацію індивідуального навчання вказаної категорії дітей.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз наукової літератури з проблеми індивідуального навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема зі складними порушеннями розвитку.
2. Визначити особливості реалізації індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку.
3. Експериментально дослідити особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА).
4. Розробити методичні рекомендації для педагогів спеціальних закладів загальної середньої освіти та батьків дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА) щодо оптимізації індивідуального навчання цієї категорії дітей.

Об'єкт дослідження – індивідуальне навчання як форма навчання дітей з ООП.

Предмет дослідження - особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА).

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження**:

- **теоретичні**: аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА);

- **емпіричні:** анкети педагогів та батьків, бесіда, спостереження;
- **статистичні:** кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Елементи наукової новизни:

- *узагальнено* теоретичні відомості про особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку;
- *експериментально досліджено* особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА);
- *розроблено та обґрунтовано* методичні рекомендації для педагогів спеціальних закладів загальної середньої освіти та батьків дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА) щодо реалізації індивідуального навчання цієї категорії дітей.

Практичне значення кваліфікаційної роботи магістра полягає в експериментальному дослідженні особливостей індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (з ІП та РСА), розробці методичних рекомендацій для педагогів та батьків з метою його оптимізації. Результати дослідження можуть бути використані педагогами спеціальних закладів загальної середньої освіти та батьками учнів в процесі організації та реалізації індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку, а також здобувачами вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта під час вивчення фахових навчальних дисциплін.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі комунального закладу «Спеціальна школа №1» Кропивницької міської ради. У дослідженні брали участь 10 педагогів спеціального закладу загальної середньої освіти, які задіяні в процесі індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку, 10 батьків учнів зі складними порушеннями розвитку, 20 учнів початкових класів з ІП та РСА.

Апробація роботи. Результати кваліфікаційної роботи магістра обговорювались на звітній конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи у 2024 р., IV Всеукраїнській науково-практичній

конференції (з міжнародною участю) «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти». За результатами дослідження опубліковано наукову статтю «Особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку (інтелектуальними порушеннями та розладами спектру аутизму)».

Структура роботи: кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (54 найменування). Робота містить 27 рисунків.

ВИСНОВКИ

У ході роботи над нашим дослідженням ми досягли поставленої мети і вирішили поставлені завдання, які були сформовані на початку наукової роботи. Підсумувавши все вищезазначене можна прийти до таких висновків:

У теоретичному аналізі психолого-педагогічної літератури у науково-дослідній роботі детально висвітлено актуальність теми «Особливості індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку». Аналіз літератури й практики засвідчив, що проблема організації індивідуального навчання осіб зі складними порушеннями розвитку є дуже актуальною в наш час, адже донедавна в Україні, вважалось, що діти цієї категорії нездатні до навчання. Але впродовж останніх 10 років становище у сфері корекційного навчання та виховання дітей цієї категорії значно покращився.

Використовували у своїй роботі визначення: «Індивідуальна форма навчання є однією з форм організації освітнього процесу та реалізується з метою забезпечення права громадян на отримання повної середньої загальної освіти з урахуванням індивідуальних здібностей та талантів, стану здоров'я.» Описали класифікації дітей зі складними порушеннями розвитку.

У пункті 1.2 розглянули та описали систему індивідуального навчання та корекційної роботи з дітьми, котрі мають складні порушення розвитку. А також охарактеризували особливості розвитку дітей зі ІП та РСА. Прийшли до висновку, що у даній категорії дітей спостерігаються труднощі з абстрактним мисленням, зосередженням та розв'язанням складних завдань. Деякі діти можуть добре запам'ятовувати деталі, або добре розвинену механічну пам'ять. Притаманний повільний темп навчання. Такі діти мають складнощі у вираженні та розумінні емоцій, почуттів; не розпізнають емоції інших та зі складнощами демонструють власні почуття; обмеженість в комунікації. У деяких мовлення може бути зовсім відсутнє. Характерною рисою мовленнєвих дітей є ехолалія. Часто уникають соціальних контактів.

Другий розділ нашого дослідження стосувався психолого-педагогічного вивчення особливостей індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку.

Нами було організовано та проведено експериментальне дослідження з вивчення особливостей індивідуального навчання дітей з ІП та РСА. Базою для проведення експерименту ми обрали комунальний заклад «Спеціальна школа №1» Кропивницької міської ради. В процесі дослідження використовували такі методи: анкетування серед педагогів та батьків, бесіда, а також спостереження за уроками та корекційно-розвитковими заняттями педагогів та фахівців. За результатами дослідження було виявлено, що більшість опитуваних нами батьків позитивно ставляться до організації індивідуальної форми навчання та готові приймати участь в освітньому процесі їх дитини, взаємодіяти з командою спеціалістів та вчителями. Більшість педагогів навчального закладу теж позитивно відгукувались про організацію індивідуальної форми навчання учнів зі складними порушеннями (ІП та РСА). Після опитування, ми обговорили з педагогами та окремо з батьками, про їх враження від анкети, які питання для них виявились складними, не зрозумілими, чи можливо треба було включити й інші запитання, а також про їх відношення до індивідуальної форми навчання учнів зі складними порушеннями та пропозиції щодо покращення становища індивідуальної форми здобуття базової загальної середньої освіти учнями з ІП та РСА та іншими складними порушеннями. Під час бесіди з педагогами, з'ясувалось, що серед труднощів, які виникають під час організації співпраці з батьками дітей зі складними порушеннями розвитку є:

- не сприймання та неприйняття батьками особливих потреб дитини;
- психологічна неготовність батьків до взаємодії з вчителем та фахівцями;
- скрутне матеріальне становище батьків і, як наслідок, не змога створити елементарного навчального середовища вдома.

Більшість педагогів, які працюють з дітьми зі складними порушеннями розвитку, потребують спеціальної, практичної допомоги. Деякі з них відчували

нестачу в теоретичних знаннях для повноцінної та ефективної роботи з учнями зі складними порушеннями розвитку.

Також ми спостерігали за проведенням уроків та корекційно-розвитковими заняттями з дітьми зі складними порушеннями. Дійшли висновку, що між педагогами та дітьми налагоджений контакт, вони із задоволенням відвідують уроки та заняття. Впродовж уроків та занять не виникали бар'єри у комунікації між учнем і педагогом. Педагог надавав дитині систематичну допомогу в організаційних моментах (наприклад, дістати необхідне приладдя для уроку) і додаткових пояснень для концентрації на навчальному матеріалі.

У пункті 2.3 було описано власний досвід педагогічного патронажу дітей зі складними порушеннями розвитку (ІП та РСА). Корекційно-логопедичну роботу з дітьми з ІП та РСА я рекомендую розділити на 3 основні етапи:

I. Викликати у дитини бажання до мовленнєвої діяльності, навчити вказівному жесту;

II. Вдосконалювати навички наслідування дій дорослих; приймати участь у діалозі, вивчити навичку прохання у дорослих вербально або жестово-мімічним способом;

III. Навчити грати у сюжетно-рольові гри, формувати зв'язне висловлювання та інтерес до емоційного спілкування з дорослими та однолітками під час занять та уроків.

У розділі 3 нами були сформовані та представлені методичні рекомендації для педагогів та батьків, щодо реалізації індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями розвитку. Ми вважаємо, що вчителі повинні використовувати сучасні ефективні педагогічні підходи до навчання таких дітей, створювати можливості для практичного навчання, враховувати сильні сторони та потреби кожного, спостерігати, оцінювати та планувати. Учитель повинен володіти загальними знаннями про психофізіологічні особливості розвитку дитини і насамперед навчити дитину тим навичкам, які їй будуть необхідними в повсякденному житті.

Зміст кваліфікаційної роботи не охоплює всіх аспектів досліджуваної проблеми. Отже, перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці навчальних програм та дидактичного матеріалу для дітей зі складними порушеннями розвитку (ІІ та РСА).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антибура Ю.О. Індивідуальне навчання дітей зі складними порушеннями психофізичного розвитку як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2015. №2 (10). С. 60-66
2. Бондар В. І., Золотоверх В.В. Історія олігофренопедагогіки: підручник. Київ: Знання, 2007. 375 с.
3. Богуш А.М., Луцан Н. В. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ: Слово, 2008. 187 с.
4. Будяк Л. В. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Черкаси: Вид. ЧНУ, 2009. 104 с.
5. Вавіна Л.С. Компенсаторно-розвивальні функції змісту освіти з рідної мови учнів зі складним дефектом. Київ: ВОО УФЦ-БФ «Візаві», 2001. 242 с.
6. Вавіна Л.С. Особливості психофізичного розвитку дітей з глибокими порушеннями зору і розумовою відсталістю. *Компенсаторно-розвивальні функції змісту освіти з рідної мови учнів зі складним дефектом.* Київ: ВОО УФЦ-БФ «Візаві», 2001. 402 с.
7. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома 2009. 308 с.
8. Годованюк Т. Л. Індивідуальне навчання у вищій школі: монографія. Київ: НПУ імені Драгоманова, 2010. 160 с.
9. Губар О.М. Сучасні підходи до індивідуального навчання дітей з особливими освітніми потребами. Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського націонал. універ. ім. І. Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна №15. 2010. с. 25-29.
10. Дутковська Р.В. Корекційно-педагогічний супровід індивідуального навчання молодших школярів з порушеннями пізнавальної діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.03. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, Київ, 2021. 236 с.

11. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підруч./ за ред. Аймедов К. В., Бабієнко В. А., Бабієнко В. В., Сторож В. В. Київ: Слово, 2014. 352 с.
12. Зайченко І. В. Педагогіка: підруч. для пед. ВНЗ. 2-е вид. Київ: Освіта України, КНТ, 2008. 528 с.
13. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.02.2024).
14. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 21.02.2024).
15. Дефектологічний словник: навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ: МП «Леся», 2011. 528 с.
16. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами. навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 402 с.
17. Євдокимова Н. О., Чеканова О.С. Особливості ігрової діяльності дітей з аутизмом. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка / Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Том. Х. Вип. 34. 2020. С. 99-108.
18. Катоній О. М. Методики та форми допомоги дітям із розладами спектру аутизму. Таврійський вісник освіти. Вип. №2(50). 2015. С. 253-259.
19. Кісельова Н. В. Особливості корекційно-педагогічної допомоги дітям з раннім дитячим аутизмом. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 4. С.149-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2013_4_28 (дата звернення: 05.03.2024).
20. Кобильченко В.В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс». 2015. 43 с.
21. Колодич О.Б. Сучасні підходи до вивчення мовленнєвої діяльності. *Педагогіка і психологія*. № 4. 2004. С. 17-20.
22. Колишкін О.В. Вступ до спеціальності «Корекційна освіта»: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с.

23. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Київ: Науковий світ. 2010. 196 с.

24. Колупаєва А. А. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр.. Київ: Університет «Україна», 2004. 554 с.

25. Колупаєва А. А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Київ: Видав. група «АТОПОЛ», 2011. 206 с.

26. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навч.-метод. пос. Київ: «АТОПОЛ». Серія «Інклюзивна освіта». 2011. 208 с.

27. Конвенція про права дитини. Редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 10.04.2024)

28. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку /навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с.

29. Логвінова І.П. Формування комунікативної потреби дітей з аутизмом у невербальній взаємодії. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного ун-ту імені Івана Огієнка / за ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. С. 59-61.

30. Миронова С. П. Засоби корекційної роботи у навчально-виховному процесі спеціальних та інклюзивних закладів. Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 26. С. 149-152.

31. Мовленнєва і сенсорна системи та їх порушення. навч. пос. / укл. Дегтяренко Т.М., Лобанова О.В., Дудченко І.О. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2009. 416 с.

32. М'якушко О.І. Модель структури навчально-пізнавальних компетентностей (в рамках інформаційного і структурно-функціонального підходу до психічної діяльності). *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 1 (№ 15). 2019. с. 234-251.

33. М'якушко О.І. Комплекс діагностичних і навчальних завдань з природознавства: методичні рекомендації для педагогів початкової ланки загальноосвітніх спеціальних шкіл для дітей з важкими розладами мови та масових шкіл. 2003. Київ. 467 с.

34. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» № 8 від 12.01.2016р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/50829/ (дата звернення: 21.02.2024).

35. Обухівська А.Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. 2017. 247 с.

36. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник / за ред.: Чеботарьова О., Блеч Г., Бобренко І., Гладченко І., М'якушко О., Трикоз С., Ярмола Н.. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2019. 305 с.

37. Островська К.О., Качмарик Х.В. Особливості психологічної діагностики аутичних дітей у системі психологічного супроводу в умовах дошкільної установи. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. 2013. Вип. 29. С. 144-150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_29_31 (дата звернення: 21.02.2024).

38. Островська К. О. Особливості поведінки дітей з аутизмом у грі з ровесниками / К. О. Островська, І. П. Островський, Х. Я. Сайко // Проблеми сучасної психології. 2018. Вип. 41. С. 240-251.

39. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях. Львів: Колесо. 2009. 168 с.

40. Рибак Ю.В., Мурашук О.М. Корекційно-розвивальна робота із формування комунікативної компетенції засобами альтернативної комунікації з

дітьми із розладами спектру аутизму. Збір. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. універ-ту ім. І. Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. 2013. Вип. 23. С. 241-248.

41. Синьова Є.П. Тифлопсихологія / Синьова Є.П. Київ. 2002. 213 с.

42. Скрипник Т.В. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навч. і наоч. пос. Київ: ТОВ «Видав. дім «Плеяди». 2015. 208 с.

43. Скрипник Т.В. Концепція навчання та розвитку дітей із розладами аутичного спектра. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*. 2013. № 2. С. 7-11.

44. Скрипник Т. Особливості встановлення взаємодії з аутичними дітьми. *Дефектологія*. 2010. № 3. С. 46-48.

45. Сурмін, Ю.П. Метод аналізу ситуацій (Case study) та його навчальні можливості. *Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології*. Київ: МАУП. 2005. 209 с.

46. Тарасун В.В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування: монографія. Київ: видав. Націонал. пед. універ-ту ім. М.П. Драгоманова, 2008. 423 с.

47. Хворова Г.М. Особливості корекційно-розвивального навчання дітей з аутизмом. *Дефектологія*. 2005. № 2. С. 4-8.

48. Чобанян А.В. Умови впровадження моделі психолого-педагогічного супроводу дітей з помірною розумовою відсталістю та їх сімей. International Scientific and Practical Conference «WORLD SCIENCE» (The goals of the World Science 2016) (Feb. 27-28, 2016, Dubai, UAE). № 2 (6), vol. 4, 2016. р. С. 49-52.

49. Чуприков А. П. Розлади спектра аутизму: медична та психолого-педагогічна допомога. за ред. Чуприков А. П., Хворова Г. М. Львів: Мс, 2012. 184 с.

50. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей. Київ: Слово, 2009. 381 с.

51. Fabri M., Elzouki A. Emotionally expressive avatars for chatting, learning and therapeutic intervention. Human Computer Interaction. Part III, Vol. 4552. 2017. P.275-285.

52. Leshchuk, H. Social work with children with autism spectrum disorders: communicative aspect, Social Work and Education. Vol.3. №. 2., 2016. P.26

53. Turkington C., Anan R. The encyclopedia on autism spectrum disorders. 2007. URL: www.factsonfile.com (дата звернення: 25.03.2024).

54. Platts Gina The Effects of Dialogic Reading on the Expressive Vocabulary of Children with Autism. The Florida State University. DigiNole Commons 2011. P.139. URL: <http://diginole.lib.fsu.edu/> (дата звернення: 13.01.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Повний текст анкети для педагогів

- 1) Які бар'єри виникають під час організації індивідуального навчання з дітьми зі складними порушеннями розвитку? Питання з декількома варіантами відповіді.
 - організаційний;
 - педагогічний;
 - мовленнєвий;
 - психологічний
- 2) У чому, на Вашу думку, полягає сутність індивідуальної форми навчання? Можна було обрати кілька варіантів відповідей.
 - 1 – один з аспектів прав людини з ООП;
 - 2 – сукупність методик навчання;
 - 3 – система освітніх послуг;
 - 4 – індивідуалізована система навчання дітей з ООП;
 - 5 – підхід до навчання дітей з ООП в системі загальноосвітніх або спеціальних навчальних закладів;
 - 6 – усі варіанти відповіді правильні.
- 3) Якої допомоги з питань упровадження індивідуальної форми навчання ви потребуєте? Питання з декількома варіантами відповіді.
 - практичної;
 - теоретичної;
 - спеціальної (логопедичної, психологічної).
- 4) Яка форма роботи з підвищення кваліфікації у сфері індивідуального навчання є найбільш корисною для вас? Питання з декількома варіантами відповіді.
 - засідання за круглим столом;
 - семінари-практикуми;

- вебінари у форматі онлайн та офлайн;
- зустрічі з фахівцями з ІРЦ, логопедами, психологами, корекційними педагогами тощо.
- свій варіант _____.

5) Які ваші пропозиції щодо покращення готовності педагогів до впровадження індивідуальної форми навчання для дітей зі складними порушеннями розвитку?

- зменшення педагогічного навантаження;
- зменшення обсягів документації;
- проведення засідань педагогічної команди з індивідуального навчання;
- семінари-практикуми для обміну досвідом між вчителя з індивідуального навчання;
- свій варіант _____.

6) Чи виникають у вас труднощі під час організації співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами? Якщо «Так», то які саме?

- Так, _____;
- Ні.

7) Які зміни у законодавстві, на вашу думку, необхідні для покращення умов упровадження індивідуальної форми навчання для дітей з особливими освітніми потребами в тому числі зі складними порушеннями розвитку?

- зменшення педагогічного навантаження;
- зменшення обсягів документації;
- надання роз'яснень МОН України щодо покращення якості індивідуального навчання для учнів зі складними порушеннями розвитку;
- свій варіант _____.

8) Чи дає можливість нормативно-правова база в Україні забезпечити розвиток індивідуальної форми навчання для дітей зі складними порушеннями розвитку?

- так;
- переважно, так;
- переважно, ні;
- ні.

9) Ви задоволені освітнім середовищем та умовами праці у закладі?

- цілком задоволений/на;
- переважно задоволений/на;
- переважно незадоволений/на;
- незадоволений/на.

10) Чи регулярно Ви обговорюєте з батьками результати навчання та розвиток їхньої дитини?

- так;
- переважно, так;
- переважно, ні;
- ні.

Додаток Б**Повний текст анкети для батьків**

1. Чи заповнювали ви картку «Анамнез» (додаток В)?
 - так;
 - ні.
2. Чи навчається Ваша дитина на індивідуальній формі навчання?
 - так;
 - ні.
3. Як ви ставитесь до індивідуальної форми навчання Вашої дитини?
 - позитивно;
 - негативно;
 - задовільно.
4. Скільки годин на тиждень навчається Ваша дитина?
 - 3 год. на тиждень;
 - 4 год. на тиждень;
 - 5 год. на тиждень.
5. Чи відвідує Ваша дитина заняття з іншими спеціалістами (логопедом, психологом, корекційним педагогом...)?
 - так;
 - збираємося відвідувати;
 - ні.
6. Чи достатню кількість часу приділяє вчитель Вашій дитині під час уроків?
 - так, достатньо;
 - ні, не достатньо.
7. Чи грає Ваша дитина в уявні або сюжетно-рольові ігри?
 - так;
 - ні.

8. Чи цікавиться Ваша дитина іншими дітьми (однолітками), спілкуванням з дорослими?

- так;
- ні.

9. Чи викликають роздратування звичні звуки Вашу дитину?

- так;
- ні.

10. Чи може Ваша дитина дати відповіді на такі питання: «Як тебе звати? Скільки тобі років? Як звати твоїх батьків? Які кольори ти знаєш?

- так, може;
- ні, не може.

11. Які, на Вашу думку, ресурси (засоби) можуть сприяти активній участі Вашої родини у процесі створення індивідуального навчання? (запитання відкритого характеру)

Додаток В

Анамнестичні дані

1. Прізвище, ім'я дитини _____
2. Дата народження _____
3. Скарги батьків _____
4. Дані про батьків (вік на момент народження дитини, хронічні захворювання – алергія, органи дихання, серечно-судинні, шлунково-кишкові, ендокринні, онкологічні, психічні, неврологічні; освіта):
 - Батько _____
 - Мати _____
5. Протікання вагітності *(підкреслити потрібне)*:
 - Яка за рахунком? _____ попередні вагітності (медичний аборт, викидні, смерть дитини, народження дітей) токсикоз (слабкий, виражений), анемія, нефропатія, інфекційні захворювання, резус-конфлікт, набряки, підвищений тиск, кровотеча, загроза переривання, ГРВІ, грип, мед. лікування , операції, інше _____
 - 1-а половина вагітності _____
 - 2-га половина вагітності _____
 - Пологи: які за рахунком _____, на якому терміні (в строк, запізнілі, передчасні), тиждень _____, самостійні, викликані, оперативним шляхом, швидкі, стрімкі, стимуляція, крапельниця, механічне видавлювання, інше _____ .
 - Дитина народилась: головному, сідничному, ніжному передлежанні, закричав зразу, після стимуляції, проводились реанімаційні заходи
 - Вага _____, зріст _____ оцінка по шкалі Апгар _____
 - Характер крику: гучний, слабкий, запищав _____
 - Колір шкіри: рожевий, синій, білий _____

- Травмуючі фактори при пологах: обвиття пуповиною навколо шиї, , коротка пуповина, вузлувата пуповина, кефалогематома, перелом ключиці, зелені навколоплідні води, інше _____
 - Діагноз при народженні: пологова травма, асфіксія при пологах (____ ступінь), пренатальна енцефалопатія, гіпертензійно-гідроцефальний синдром, , гіпотрофія (____ ступінь), інше _____
6. Перше годування: взяв(ла) активно груди, в'яло
 7. Виписка додому на ____ добу, пізніше із-за матері, дитини, переведений (на)у відділення новонароджених
 8. Годування до року: грудне ____ міс., штучне з ____ міс, змішане ____ міс.
 9. Розвиток дитини до року:
-
10. Підвищена збудливість, рухова активність, зригування, тремор ручок, підборіддя, «тягнув голівку назад», гіпер- або гіпотонус, інше _____
 11. Моторні функції: голову тримав(ла) з ____ міс., перевертався(лась) з ____ міс., сидів(ла) з ____ міс., повзав(ла) з ____ міс., почав(ла) ходити самостійно з ____ міс., почав(ла) жувати з ____ міс., пити з чашки з ____ міс., смоктав(ла) соску до ____ міс.
 12. Мовленнєвий розвиток: гуління з ____ міс., лепет з ____ міс., слова з ____ міс., фраза з ____ міс. Перерва в мовленнєвому розвитку _____ вік.
 13. До року хворів(ла): інфекційні хвороби, алергічні реакції, непереносимість глютену, лактози, інше _____
 14. Спеціальне лікування: амбулаторно, стаціонарно.
 15. Спеціальні призначення: масаж, седативні препарати, інше _____
 16. Труднощі при оволодінні навичками: ходіння, повзання, користування, горщиком, самостійне харчування, автономне засипання, інше _____
-
17. Особливості розвитку: енурез, енкопрез, специфічні харчові уподобання, порушення в руховій сфері, розлади сну, поведінкові особливості, інше _____

-
-
- 18.Травми голови ____вік, операції____вік.
- 19.Перебування на обліку у лікарів _____
- 20.Характер гри: предметно-дійова, символічна, сюжетно-рольова.
- 21.Ігрова діяльність: грається здебільшого сам, стереотипність, взаємодіє з дорослими, дітьми.
- 22.Улюблені іграшки_____
- 23.Перебування в закладах освіти з _____вік.
- 24.Адаптація: підвищена збудливість, протестні реакції, без особливостей.
- 25.Інтерес до занять, навчання: є, нема _____
-